

Els Kloek

Historica Els Kloek heeft een aantal aansprekende publicaties geschreven, waaronder *Vrouw des huizes*, een cultuurgeschiedenis van de Nederlandse huisvrouw. Onlangs verscheen van haar hand *1001 vrouwen uit de Nederlandse geschiedenis*, een boek met biografieën van spraakmakende vrouwen.

Ben Vriesema is
redacteur van Kleio.

Rechts: Portret van
Kenau Simonsdr.
Hasselaer
(1526-1589) op
47-jarige leeftijd.
Collectie Rijksmu-
seum Amsterdam.

Welk nut heeft geschiedenis volgens u?

Zonder kennis van het verleden blijft de mens een kind; met kennis van het verleden krijgt de mens een machts-middel in handen (zeg ik vrij naar Cicero). Ik zie geschiede-nis als een vorm van culturele bagage; zonder die bagage wordt het leven schraal.

Kunt u zich nog veel herinneren van de geschiedenislessen uit uw schooltijd?

Veel van mijn schooltijd ben ik vergeten. Waarschijnlijk was ik een niet erg gelukkig schoolkind. Ik herinner me vooral dat mijn ouders moesten lachen om de ronkende taal in onze 'vadges'-boekjes (vaderlandse geschiedenis, BV) van de christelijke lagere school waar ik op zat. Op het gymna-sium kreeg ik pas op het eind de smaak van geschiedenis te pakken. Dat was omdat ik intussen zeer maatschap-pelijk betrokken was geworden. Bij mijn docent Roorda schreef ik een werkstuk over negentiende-eeuwse kritiek op het kolonialisme. Dat vond ik mooi om te doen. En door Ulrich besloot ik om geschiedenis te gaan studeren.

Welke historische studie of welke historische roman maakte de meeste indruk op u?

De vuuraanbidders van Simon Vestdijk. Prachtige tekening van conflicten en mannetjesputterij in de jaren voor, tijdens en na het Twaalfjarig Bestand. Ik droom er nog steeds van dat Paul Verhoeven dat boek wil verfil-men, als een soort Nederlandse Novecento.

Wat is volgens u het belangrijkste in het geschiedenisonderwijs?

Het is een cliché, ik weet het, maar geschiedenis is als rei-zen door de tijd. Dát gevoel doorgeven aan de leerlingen: dat is het belangrijkste. Zo leren ze dat je altijd zelf vragen aan het verleden kunt stellen. Basiskennis is daarbij wel een voorwaarde.

Als u morgen een historisch onderzoek zou mo-gen beginnen, wat zou dan het onderwerp zijn?

Nederlandse vrouwen in oorlogstijd. En dan bedoel ik vooral 1568-1648, maar ook wel andere tijden van oorlog. Ik denk dan aan Kenau Simonsdr. Hasselaer, Trijn van Leemput, Magdalena Moons... maar ook Walburgis van Nieuwenae (zij was vrouw/weduwe van Graaf Horne), Margaretha Sandra (Aerdenburg 1672) en in het algemeen: wat betekende een oor-logssituatie voor vrouwen? Op dat punt valt er nog erg veel te onderzoeken.

Welke historische periode spreekt u het meest aan?

Een tijdje geleden zou ik gezegd hebben: de zestiende eeuw. Dat is zo'n spannende periode van overgang! Maar sinds ik vanwege 1001 vrouwen dwars door alle eeuwen ben gegaan, weet ik het niet meer zo zeker. De negentiende eeuw bijvoorbeeld, en eerste helft twintigste eeuw (inclusief de directe naoorlogse jaren) ook zeer, zeer interessant!

Denkt u dat de historische canon nut heeft voor het geschiedenisonderwijs?

Ja. Het verleden an sich is een grote chaos. Om daar mee om te kunnen gaan, moet er een zekere ordening in geschapen worden. Als iedereen uit het verleden pikt wat hem of haar zoal van pas komt, blijft het verleden een chaos. Het is daarom goed om te proberen het onderling eens te worden over de belangrijkste gebeurtenissen, personen, jaartallen, ontwikkelingen. Ik vind dat Nederland erg krampachtig heeft gereageerd op de canon. We hebben hem zo open mogelijk geformuleerd, met allerlei mogelijkheden voor uitbouw, zijpaden, dwarsverbanden. Verder ben ik voor het aanleren van chronologie. Niet door het stampen van jaartallen uiteraard, maar inzicht in de juiste volgorde van dingen helpt enorm bij het begrijpen van geschiedenis.

Hoe vindt u dat geschiedenisonderwijs aan een middelbare school moet worden gedoceerd?

Zorg dat leerlingen op een interessante manier kennis nemen van het verleden, zonder de leerlingen naar de mond te praten of te willen behagen. Leer dat je vragen aan het verleden kunt stellen, en ga niet meteen bij alles zeggen dat ze er een mening over moeten hebben. Daarvoor schiet hun kennis tekort en dat weten ze zelf het beste.

Wat is voor u een belangrijke lieu de mémoire?

De viering van het Leidens ontzet op 3 oktober – daar ben ik geboren en ik vind het prachtig zoals de stad die traditie in stand weet te houden.

Welke historische film heeft de meeste indruk op u gemaakt?

Das Leben der Anderen. Erg goed gemaakt, omdat er zo op de details is gelet. Door goed te zijn in het kleine, wordt het geheel groots. Dat is zó ontzettend waar. Ik weet dat uit ervaring. Als je met grote halen snel thuis wilt zijn, of uit bent op effectbejag, zit je er met geschiedenis altijd naast.

Wat is uw dierbaarste bezit dat ook historische waarde heeft?

Een zestiende-eeuwse kist vol familiepapieren, geërfd van mijn ouders. Als ik met pensioen ben, ga ik dat allemaal uitzoeken.

Wat is de recentste 'historische sensatie' die u heeft gehad?

Toen ik op de foto moest in een van de vitrines van de tentoonstelling 1001 vrouwen en de bh en hoofdversiersels van Mata Hari bijna aanraakte. Dat was even zo'n moment. Maar bij archiefonderzoek heb ik zo vaak historische sensaties. Heerlijk! De allerbelangrijkste was toen ik de huwelijksakte vond van Magdalena Moons. Ze was de geliefde van Francisco Valdez, de Spaanse legeroverste die bevel voerde over het beleg van Leiden. In ruil voor haar jawoord haalde ze hem over de stad niet aan te vallen. Dat verhaal werd door negentiende-eeuwse historici niet meer geloofd, onder andere omdat er nooit bewijs van was gevonden. Ik vond het wel; in een document over een nalatenschap was onleesbaar gemaakt dat ze zijn weduwe was. Het mooiste is nog wel dat er in de negentiende eeuw enorm veel over deze kwestie is gediscussieerd. Misschien gaven de brieven van Fruin daarover me nog wel méér een historische sensatie. Waarom die gevestigde orde van de historische wetenschap zich zo intensief heeft verzet tegen het idee dat een vrouw een rol in het Leidens ontzet heeft gespeeld, is me nog altijd een raadsel. Dat wil ik nog altijd eens beter uitzoeken en op papier zetten. Het moet iets met 'gevestigden-buitenstaanders' te maken hebben gehad, in meer dan één opzicht. ■

Magdalena Moons smeekt haar verloofde Francisco Valdez de bestorming van Leiden nog een nacht uit te stellen. Schilderij uit 1850 door Simon Opzoomer. Collectie Rijksmuseum Amsterdam.